

Tale, Folketingets kirkeudvalg, den 13. januar kl. 14,30

Tak til Kirkeudvalgets medlemmer for denne mulighed for at fortælle om to af de vigtigste sager, der for tiden arbejdes med i Kirkeministeriet:

Trossamfundsudvalget og det kommende menighedsrådsvalg.

Først til trossamfundene udenfor folkekirken.

Det var den forrige regering, der nedsatte Trossamfundsudvalget.

Den nuværende regering har besluttet, at udvalget skal fortsætte arbejdet.

Uanset regeringsfarve er der nemlig her tale om et arbejde, som SKAL gøres.

Grundloven fastslår, at alle har ret til forene sig for at dyrke Gud på en måde, der stemmer med deres overbevisning.

Overholder man almindelige love og regler om sædelighed og offentlig orden, vil ingen blande sig i det.

Andre trossamfund end folkekirken kan godkendes og dermed få ret til at udføre vielser med borgerlig gyldighed.

Trossamfund kan også oprette egne skoler, ligesom de kan opnå forskellige skattefordele i form af fritagelse for ejendomsskat.

Medlemmerne kan også trække bidrag til trossamfundet fra i skat.

Der er med andre ord en del rettigheder forbundet med det at blive godkendt som trossamfund.

Og som årene er gået er listen over de godkendte trossamfund da også vokset til nu at rumme ca. 160.

Det viser, at Danmark er mangfoldigt, rummeligt og anerkendende over for dem, der står uden for folkekirken.

Men nu er det på høje tid at overveje, om rettighederne ikke også bør følges op af pligter.

Der er f.eks. spørgsmålet, om en godkendelse skal kunne trækkes tilbage?

I dag er det meget enkelt: Er trossamfundet ikke i konflikt med anden lovgivning, består godkendelsen.

Men er det tidssvarende, at en godkendelse består, hvis et trossamfund ikke længere lever op til de krav, som var en forudsætning for godkendelse?

I dag er det i hvert fald praksis – en godkendelse er endnu aldrig blevet annulleret eller tilbagekaldt.

Der er f.eks. heller ikke en lovgivning, der sikrer fuldstændig ens behandling af de anerkendte og de godkendte trossamfund i forhold til skattepligt eller skattefritagelse.

Og hertil kommer, at et trossamfund, der ønsker vielsesbemyndigelse og f.eks. fradragsret for medlemmers bidrag både skal godkendes af Kirkeministeriet og Skatteministeriet.

Samtidig er åbenhed og gennemsigtighed bærende principper i Danmark.

Lige præcis i forhold til de andre trossamfund kan man sige, at som det er i dag, findes gennemsigtigheden simpelt hen ikke.

Det er vidt forskelligt, hvor stor offentlig indsigt, der er i deres forhold.

Trossamfundsudvalget er midt i sit arbejde – det skal så vidt muligt være afsluttet inden udgangen af i år.

Regeringsskiftet betød en mindre tilretning af udvalgets kommissorium:

Nu er det skrevet ind, at de andre trossamfund skal høres om udvalgets foreløbige forslag. Dermed sikrer vi, at trossamfundene også kommer til orde i udvalgsarbejdet, selv om de ikke er direkte repræsenteret i udvalget.

Hensigten med udvalgsarbejdet er, at vi i fremtiden kan få en bedre, mere tidssvarende og fælles lovgivning for de andre trossamfund, som sikrer præcise kriterier for godkendelse af nye trossamfund, for vielsesbemyndigelser og for hvordan man tilbagetager en godkendelse eller en vielsesbemyndigelse.

Desuden skal lovgivningen sikre, at rettigheder og pligter er klart beskrevet, og at der er åbenhed og indsigt i bl.a. trossamfundenes økonomi.

Jeg glæder mig meget til at se udvalgets forslag og til at drøfte dem med jer i begyndelsen af det nye år.

Og nu til menighedsrådsvalget: Der er ikke så meget opmærksomhed om det, men vi er jo faktisk i et valgår – menighedsrådsvalg-år.

Hvis I ikke har det i frisk erindring, er I ikke alene – derfor har jeg medbragt et faktaark, der i kort form beskriver nogle helt basale facts om det kommende valg.

Der er tre langsigtede udfordringer for menighedsrådsvalgene.

For det første: Det er meget få steder, der er tale om afstemningsvalg. Ved det seneste valg i 2012 var der kun afstemning i 85 sogne. Det vil sige, at mindre end 5 procent af menighedsrådene havde afstemningsvalg mellem flere kandidatlistor.

Til sammenligning var der i 2008 afstemning i 149 sogne, mens der i 1984 var 446 sogne med afstemning svarende til næsten 20,5 procent af menighedsrådene.

95 procent af menighedsrådene bliver altså i dag valgt ved aftalevalg.

For det andet: Stemmeprocenten er meget lav i de fem procent af sognene, hvor der holdes valg mellem to eller flere lister.

I 2012 var stemmeprocenten på knapt 15 procent. Det var den hidtil laveste siden 1969, hvor stemmeprocenten var 14,4 procent.

Set lidt mere positivt har stemmeprocenten ved de sidste 12 valg, som dækker 43 år, dog ligget stabilt mellem knapt 15 procent og knapt 18 procent.

Og endelig for det tredje: Flere og flere menighedsråd er ikke fuldtallige, når de går i gang med arbejdet. I 2012 var det tilfældet for ca. 6 procent af menighedsrådene.

Det er meget skidt for den demokratiske legitimitet – rådene sidder ikke på et særlig solidt, folkeligt mandat.

Man kunne ønske, at nogle lavthængende frugter bød sig til som måder at styrke engagementet – men man kan desværre sige, at de er svære at få øje på.

Ved sidste valg i 2012 blev en del ellers forsøgt. Baggrunden var, at flere menighedsråd havde ytret ønske om at afprøve forsøg med både valgformen og funktionsperiodens længde.

Og formålet med forsøgene var dels at få en mere demokratisk og gennemsigtig valgproces – dels et større rekrutteringsgrundlag.

I alt valgte godt 11 procent af sognene at deltage i de tre frivillige forsøg.

Man kunne f.eks. få dispensation til at sætte funktionsperioden ned til to i stedet for fire år.

Der opstår jo jævnligt kritik af, at det at bede folk om at sætte sig i et forpligtende, frivilligt arbejde i en periode på fire år nærmest er uoverskueligt lang tid i mange menneskers liv.

I alt fik 85 menighedsråd – eller knapt 4 procent - tilladelse til at nedsætte funktionsperioden.

De holdt så valg igen i 2014.

Det andet forsøg var med en såkaldt valgforsamling. Her skulle det nye menighedsråd og stedfortrædere vælges på et møde en fast tirsdag i september. På mødet skulle der være mulighed for en åben debat for alle folkekirkemedlemmer i sognet, ligesom kandidaterne skulle have mulighed for at præsentere sig selv.

En ekstra demokratisk ventil var indbygget i denne model: Blev der opstillet en alternativ liste til de først valgte, så bortfaldt resultatet af valgforsamlingen, og der skulle herefter afvikles valg efter de almindelige regler.

89 sogne deltog i forsøget med valgforsamling for en 4-årig funktionsperiode.

Det tredje forsøg var en kombination af de to andre: En valgforsamling med ventilt kombineret med en funktionsperiode på to år og dermed valg igen i 2014. 71 sogne – eller godt tre procent af sognene - deltog i dette forsøg.

Sammenfattende mente de menighedsråd, der deltog i forsøgene, at de burde være en mulighed også i fremtiden, og at de gerne ville anbefale dem til andre.

Desuden oplevede de deltagende menighedsråd, at der var større debat og mere interesse i forhold til tidligere opstillingsmøder, og at valget var mere åbent, gennemsigtigt og demokratisk.

Men man kommer ikke udenom, at trods den oplevede positive oplevelse, så løser nye valgformer og kortere funktionsperiode ikke menighedsrådenes rekrutteringsproblemer, som netop var et af formålene med forsøgene.

Konklusionen er nemlig klar: Lige meget om der eksperimenteres med hvor længe, menighedsrådet skal sidde, eller om der kommer ekstra muligheder for at stille op, så er det ikke det, der vender udviklingen.

Menighedsrådsvalget er stadig overset og omgærdet af en udpræget mangel på engagement.

Til det kommende menighedsrådsvalg sætter jeg min lid til, at en fælles dato for orienterings- og opstillingsmøderne af kandidater kan styrke engagementet.

Sammen med Landsforeningen af Menighedsråd har jeg derfor opfordret til, at møderne rundt om i landet holdes på samme dato – den 13. september.

90 procent af menighedsrådsformændene har over for Landsforeningen sagt, at de støtter den fælles dato.

Det vil alt andet lige gøre det meget lettere at kommunikere, når langt de fleste menighedsråd holder møderne på samme dag.

Desuden kan jeg fortælle, at Kirkeministeriet er ved at forberede en landsdækkende kampagne, der har to formål: For det første at øge opmærksomheden om den fælles dato for orienterings- og opstillingsmøderne.

For det andet at få flere til at overveje, om de kunne tænke sig at være kandidater.

Er det så et enkelt greb, der vender udviklingen for valgene til menighedsrådene?

Nej, det er ikke sikkert, men der er omvendt ingen grund til at gennemføre mere lovgivning end højst nødvendigt.

Derfor er regeringsgrundlagets ord om, at et udvalg skal arbejde med en mere gennemgribende reform af menighedsrådsvalgene ikke skrottet, men udvalgsarbejdet er lige gået i gang og kan ikke nå at blive afsluttet i år.

Indtil udvalgsarbejdet er afsluttet, er det min opfattelse, at den fælles dato og det at tale for folkekirkens lokale involvering i det civilsamfund, den er en del af, er de bedste måder at bremse den negative udvikling på.

Tak for ordet.